

УДК: 314.18:316.42(477)
JEL classification: J11, R23, O15
DOI: 10.35774/rarrpsu2026.31.128

Дмитро ШУШПАНОВ

доктор економічних наук, професор
завідувач відділу демографічного моделювання та прогнозування
Інститут демографії та досліджень якості життя
імені Михайла Птухи НАН України, м. Київ,
E-mail: shdg2011@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5220-3449>

Назарій ДМИТРИШИН

аспірант відділу демографічного моделювання та прогнозування
Інститут демографії та досліджень якості життя
імені Михайла Птухи НАН України, м. Київ
E-mail: nazarter98@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-3530-8158>

СОЦІАЛЬНО-ДЕМОГРАФІЧНИЙ ПРОФІЛЬ ВНУТРІШНЬО-ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

АНОТАЦІЯ

Вступ. Внутрішнє переміщення населення стало одним із наймасштабніших соціально-демографічних наслідків повномасштабної війни в Україні. Формування чисельної групи внутрішньо переміщених осіб (ВПО) зі специфічними демографічними, соціальними та економічними характеристиками актуалізує необхідність комплексного аналізу їхнього соціально-демографічного профілю як основи для розроблення ефективної державної політики у сфері соціального захисту, інтеграції та демографічного відновлення.

Мета. є комплексне оцінювання соціально-демографічного профілю внутрішньо переміщених осіб в Україні на основі сучасних адміністративних даних та результатів соціологічних досліджень, виявлення його основних особливостей і визначення їх значення для формування державної демографічної, соціальної та регіональної політики.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження стали системний, структурно-функціональний, порівняльний та статистичний методи аналізу, методи узагальнення й групування. Інформаційну базу дослідження становили офіційні статистичні матеріали, дані державних реєстрів, результати соціологічних досліджень міжнародних організацій та національних опитувань.

Результати. Встановлено, що соціально-демографічний профіль внутрішньо переміщених осіб суттєво відрізняється від структури населення України загалом. Визначено особливості статево-вікової структури, сімейного складу, рівня освіти, зайнятості, матеріального становища та інших характеристик ВПО. Обґрунтовано, що серед внутрішньо переміщених осіб спостерігається висока концентрація соціально вразливих категорій населення, зокрема дітей, осіб похилого віку, осіб з інвалідністю та домогосподарств із підвищеними соціальними потребами. Виявлено ключові проблеми, пов'язані із забезпеченням житлом, працевлаштуванням, доступом до медичних, соціальних та освітніх послуг, а також інтеграцією ВПО у приймаючі громади.

Висновки. Соціально-демографічний профіль внутрішньо переміщених осіб свідчить про формування в Україні окремої соціальної групи населення зі специфічними демографічними та соціально-економічними характеристиками, які потребують урахування при формуванні державної демографічної, соціальної та регіональної політики. Комплексний аналіз характеристик

ВПО дозволяє більш обґрунтовано визначати пріоритети державної підтримки, планувати заходи з інтеграції переміщеного населення та мінімізувати довгострокові соціально-демографічні наслідки війни.

Ключові слова: внутрішньо переміщені особи, соціально-демографічний профіль, внутрішня міграція, демографічна структура, зайнятість, соціальна інтеграція, війна.

Формули: 0, **рис.:** 2, **табл.:** 4, **бібл.:** 30.

Dmytro SHUSHPANOV, Nazarii DMYTRYSHYN

SOCIO-DEMOGRAPHIC PROFILE OF INTERNALLY DISPLACED PERSONS IN UKRAINE

ABSTRACT

Introduction. Internal displacement has become one of the most significant socio-demographic consequences of the full-scale war in Ukraine. The emergence of a large population of internally displaced persons (IDPs) with distinct demographic, social, and economic characteristics highlights the need for a comprehensive analysis of their socio-demographic profile as a basis for developing effective public policies in the areas of social protection, integration, and demographic recovery.

Purpose. The purpose of the article is a comprehensive assessment of the socio-demographic profile of internally displaced persons in Ukraine based on modern administrative data and the results of sociological research, identifying its main features and determining their significance for the formation of state demographic, social and regional policy.

Methods. The study is based on a combination of systemic, structural-functional, comparative, and statistical methods of analysis, as well as methods of generalization and grouping. The empirical basis includes official statistical data, state register information, and findings from national surveys and sociological studies conducted by international organizations.

Results. The study demonstrates that the socio-demographic profile of internally displaced persons differs substantially from that of the general population of Ukraine. The analysis identifies specific features of the gender and age structure, household composition, educational attainment, employment, material well-being, and other socio-demographic characteristics of IDPs. It is substantiated that internally displaced persons include a disproportionately high share of socially vulnerable groups, particularly children, older persons, persons with disabilities, and households with increased social support needs. The study also reveals major challenges related to housing, employment, access to healthcare, social and educational services, as well as the integration of IDPs into host communities.

Conclusions. The socio-demographic profile of internally displaced persons indicates the emergence in Ukraine of a distinct social group characterized by specific demographic and socio-economic features that should be taken into account in the formulation of demographic, social, and regional policies. A comprehensive analysis of IDP characteristics provides a stronger evidence base for setting public policy priorities, designing integration measures, and mitigating the long-term socio-demographic consequences of the war.

Keywords: internally displaced persons, socio-demographic profile, internal migration, demographic structure, employment, social integration, war.

Formulas: 0, **Fig.:** 2, **Table:** 4, **Refs.:** 30.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями

Повномасштабна війна стала одним із найпотужніших чинників трансформації демографічної ситуації в Україні, спричинивши безпрецедентні масштаби вимушеного внутрішнього переміщення населення. Станом на середину 2026 р. в Єдиній інформаційній базі даних обліковувалося понад 4,6 млн зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб (ВПО), тоді як за оцінками Міжнародної організації з міграції фактична чисельність осіб, які перебувають у ситуації внутрішнього переміщення, становила близько 3,9 млн. При цьому майже 69 % ВПО перебувають поза місцем свого постійного проживання понад два роки, що свідчить про поступову

трансформацію внутрішнього переміщення з тимчасового явища у довготривалий соціально-демографічний процес [1; 2].

ВПО вже сформували окрему соціально-демографічну групу населення, яка характеризується специфічною статеві-віковою структурою, складом домогосподарств, рівнем економічної активності, матеріального забезпечення та потребами у соціальній підтримці. Ці особливості істотно впливають на функціонування ринку праці, систем соціального захисту, охорони здоров'я, освіти, житлової політики та соціальної інфраструктури як на національному, так і на регіональному рівнях. Водночас вони визначають перспективи інтеграції ВПО у приймаючі громади та мають враховуватися під час формування політики демографічного відновлення України.

Попри значний масив досліджень, присвячених правовим, гуманітарним, соціальним та економічним аспектам внутрішнього переміщення населення, комплексний аналіз соціально-демографічного профілю ВПО залишається недостатньо розробленим. Насамперед це стосується системної оцінки статево-вікової структури, сімейного складу, освітнього рівня, зайнятості, соціальної вразливості та інших характеристик, що визначають потреби різних категорій ВПО і мають безпосереднє значення для формування демографічної, соціальної та регіональної політики. Саме тому комплексне дослідження соціально-демографічного профілю ВПО є важливим науковим і практичним завданням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика внутрішнього переміщення населення в Україні перебуває в центрі уваги науковців, органів державної влади та міжнародних організацій. Дослідження охоплюють широкий спектр питань, зокрема правовий статус ВПО, соціально-економічні наслідки вимушеного переміщення, адаптацію та інтеграцію ВПО у приймаючі громади, забезпечення їхніх соціальних прав і державної підтримки. Водночас регулярні моніторингові дослідження Міжнародної організації з міграції забезпечують актуальну інформаційну основу для оцінювання масштабів внутрішнього переміщення, соціально-демографічних характеристик ВПО, їхніх потреб та намірів щодо подальшого місця проживання [2; 3].

Одними з перших комплексних праць, присвячених правовим аспектам внутрішнього переміщення населення в Україні, є дослідження Л. Р. Наливайко та А. Ф. Орешкової, у якому розкрито зміст поняття «внутрішньо переміщена особа», проаналізовано міжнародні та національні підходи до його трактування, а також окреслено основні проблеми нормативно-правового забезпечення захисту прав ВПО [4]. Після початку повномасштабної війни значну увагу було приділено вивченню соціальних характеристик вимушено переміщеного населення. Так, М. Бірюкова та ін. на основі емпіричного дослідження охарактеризували соціальний портрет біженців і ВПО, визначили особливості їхньої адаптації, мотивації переміщення та життєвих стратегій в умовах війни [5].

Подальший розвиток наукових досліджень пов'язаний із аналізом державної політики щодо підтримки ВПО. Зокрема, Е. Грабар та В. Антонюк обґрунтовують необхідність удосконалення механізмів соціального захисту ВПО, розвитку житлових програм, посилення міжнародної гуманітарної підтримки та створення ефективних інструментів інтеграції переміщеного населення у приймаючі громади [6].

Водночас аналіз наукових публікацій свідчить, що більшість сучасних досліджень присвячена окремим аспектам внутрішнього переміщення – правовим, соціальним, гуманітарним чи управлінським. Комплексний аналіз соціально-демографічного профілю ВПО, який би поєднував оцінювання статево-вікової структури, сімейного складу, освітнього рівня, економічної активності, соціальної вразливості та інших характеристик на основі сучасних адміністративних даних і результатів репрезентативних соціологічних досліджень, залишається недостатньо розробленим. Саме це зумовило вибір теми, визначило мету та завдання проведеного дослідження.

Метою статті є комплексне оцінювання соціально-демографічного профілю внутрішньо переміщених осіб в Україні на основі сучасних адміністративних даних та результатів соціологічних досліджень, виявлення його основних особливостей і визначення їх значення для формування державної демографічної, соціальної та регіональної політики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Внутрішнє переміщення населення стало одним із наймасштабніших демографічних наслідків війни в Україні ще у 2014 році та суттєво посилилось з початком повномасштабного вторгнення РФ у лютому 2022 р. На відміну від більшості європейських країн, де внутрішнє переміщення мало локальний або короткостроковий характер, в Україні воно набуло масового та тривалого характеру, охопивши практично всі регіони держави. Внаслідок цього сформувалася численна група ВПО, яка суттєво впливає на сучасні демографічні процеси, функціонування ринку праці, розвиток соціальної інфраструктури та систему соціального захисту.

Оцінка масштабів внутрішнього переміщення залежить від джерела інформації та застосованої методології обліку. За даними Єдиної інформаційної бази даних про ВПО Міністерства соціальної політики України, станом на березень 2026 р. в Україні було зареєстровано близько 4,6 млн. ВПО. Водночас за результатами двадцять другого раунду Опитування загального населення, проведеного Міжнародною організацією з міграції, чисельність де-факто ВПО оцінювалася приблизно у 3,7 млн осіб [1; 2] (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняльна характеристика джерел даних про внутрішньо переміщених осіб в Україні

Критерій	Міністерство соціальної політики України	Міжнародна організація з міграції
Тип даних	адміністративні	вибіркові, отримані за результатами опитування
Досліджувана сукупність	особи, зареєстровані в Єдиній інформаційній базі даних про ВПО	де-факто ВПО, визначені за фактичним місцем і статусом проживання на момент опитування
Охоплення	суцільний облік зареєстрованих ВПО	репрезентативна вибірка з подальшою екстраполяцією результатів
Оцінка чисельності	4,64 тис. зареєстрованих ВПО	3,71 млн. – оцінка загальної чисельності ВПО
Демографічні характеристики	стать, вік, діти, пенсіонери, особи з інвалідністю та інші облікові категорії	стать, вік, склад домогосподарств, наявність осіб з інвалідністю та хронічними захворюваннями тощо
Соціально-економічні характеристики	окремі відомості, передбачені структурою адміністративного обліку	зайнятість, житло, потреби, стратегії подолання труднощів, гуманітарна допомога, наміри щодо переміщення та інтеграції тощо
Територіальна деталізація	регіон реєстрації або обліку ВПО	фактична область перебування та область походження
Основна перевага	повне охоплення офіційно зареєстрованої сукупності та можливість аналізу абсолютної чисельності окремих категорій	характеристика фактичного становища, поведінки, потреб і намірів ВПО
Основне обмеження	адміністративний статус не завжди відображає фактичне перебування особи у стані переміщення	вибіркова похибка та обмеження регіональної репрезентативності для окремих показників

Джерело: складено авторами за даними Міністерства соціальної політики України та Міжнародної організації з міграції.

Різниця між адміністративними та вибірковими оцінками не свідчить про їх суперечливість, а зумовлена відмінностями у методологічних підходах до формування інформації. Адміністративний реєстр охоплює всіх осіб, які набули статусу внутрішньо переміщених та залишаються

zareєстрованими у відповідній базі даних, тоді як оцінки МОМ характеризують фактичну чисельність населення, яке на момент проведення опитування перебувало у ситуації внутрішнього переміщення. Відмінності між показниками можуть пояснюватися поверненням частини zareєстрованих ВПО до попереднього місця проживання, їхнім виїздом за кордон, зміною місця проживання без скасування статусу ВПО або іншими особливостями ведення адміністративного обліку. Тому їх результати доцільно не взаємозамінювати, а зіставляти, враховуючи методологічні межі кожного джерела. Зокрема, адміністративні дані є найбільш корисними для аналізу структури zareєстрованих ВПО, тоді як результати опитувань МОМ – для оцінювання фактичних масштабів внутрішнього переміщення, мобільності населення, його потреб і намірів.

Просторовий розподіл ВПО характеризується нерівномірністю. Найбільша кількість zareєстрованих ВПО зосереджена у Донецькій, Харківській, Дніпропетровській областях та місті Києві, що зумовлено як масштабами вимушеного переміщення населення з районів активних бойових дій, так і значною чисельністю населення цих регіонів. За даними МОМ, найбільша частка фактично переміщених осіб також припадає на Дніпропетровську (15,1%) та Харківську (12,4%) області, тоді як понад половина всіх ВПО походить із територій, що перебувають під тимчасовою окупацією або зазнали значного впливу бойових дій (2). За даними Мінсоцполітики ситуація подібна (Дніпропетровська – 10,4%; Харківська – 12,4%). Така територіальна концентрація ВПО формує додаткове навантаження на приймаючі громади та потребує врахування під час планування розвитку житлової, соціальної, медичної й освітньої інфраструктури.

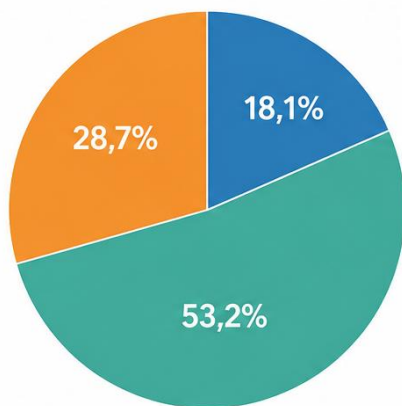
Масштаби та тривалість внутрішнього переміщення свідчать, що воно вже виходить за межі тимчасового явища і перетворюється на один із визначальних чинників сучасних демографічних трансформацій в Україні. Це актуалізує необхідність комплексного дослідження соціально-демографічного профілю ВПО як інформаційної основи для формування державної політики.

Соціально-демографічний профіль ВПО суттєво відрізняється від демографічної структури населення України загалом, що зумовлено селективним характером вимушеної міграції. Переміщення населення в умовах війни відбувається нерівномірно серед різних соціально-демографічних груп, унаслідок чого формується специфічна структура ВПО за статтю, віком та іншими характеристиками. Саме ці особливості визначають потреби переміщеного населення, його інтеграційний потенціал та навантаження на систему соціального захисту.

За адміністративними даними Мінсоцполітики серед zareєстрованих ВПО переважають жінки, частка яких становить 59,7 %. Практично аналогічну структуру демонструють результати опитування МОМ, відповідно до яких жінки становлять 58,6 % від загальної чисельності де-факто ВПО. Це вище, ніж частка жінок в загальній чисельності населення України станом на 1 січня 2022 року за даними Держстату – 53,6%. Переважання жінок є закономірним наслідком особливостей вимушеної міграції в умовах війни та значною мірою пов'язане з тим, що чоловіки призовного віку мають обмеження щодо виїзду за межі України, а також частіше залишаються за місцем проживання або проходять військову службу. Водночас саме жінки переважно забезпечують переміщення дітей та інших членів домогосподарств до більш безпечних регіонів країни.

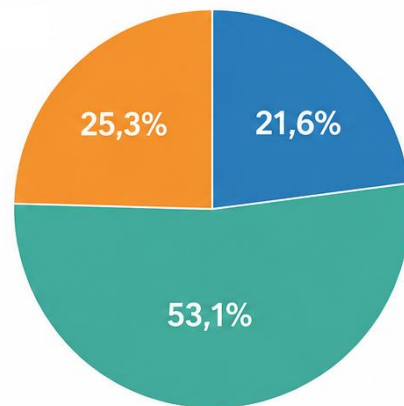
Аналіз вікової структури потребує врахування методологічних особливостей використаних джерел інформації. Мінсоцполітики та МОМ застосовують різні інтервали групування населення за віком, що унеможливорює безпосереднє порівняння детального вікового розподілу ВПО. З цієї причини зіставлення здійснювалося лише за агрегованими віковими групами, сформованими за єдиними критеріями: діти віком до 18 років, населення віком 18–59 років та особи віком 60 років і старше (рис. 2).

Міністерство соціальної політики України

■ Діти віком до 18 років
 ■ Населення віком 18–59 років
 ■ Особи віком 60 років і старше

МОМ (Раунд 22)

■ Діти віком до 18 років
 ■ Населення віком 18–59 років
 ■ Особи віком 60 років і старше

Рис. 2. Вікова структура внутрішньо переміщених осіб за даними Міністерства соціальної політики України (березень 2026 р.) та МОМ (жовтень-грудень 2025 р.), %

***Примітка.** Частку осіб віком 18–59 років розраховано як різницю між загальною чисельністю ВПО та чисельністю дітей віком до 18 років і осіб віком 60 років і старше.*

***Джерело:** розраховано та побудовано авторами за даними Міністерства соціальної політики України та Міжнародної організації з міграції (МОМ), Раунд 22.*

Результати порівняння свідчать, що найбільшою віковою групою серед ВПО є населення працездатного віку. Його частка практично не відрізняється за двома джерелами і становить 53,2 % за адміністративними даними Мінсоцполітики та 53,1 % за результатами опитування МОМ. Така узгодженість підтверджує, що незалежно від застосованої методології внутрішнє переміщення охопило насамперед населення економічно активного віку, яке визначає трудовий потенціал приймаючих громад та формує основний попит на ринку праці.

Водночас вікова структура ВПО характеризується певними особливостями порівняно зі структурою населення України станом на 1 січня 2022 року. Частка дітей віком до 18 років серед зареєстрованих ВПО становить 18,1 %, що практично відповідає довоєнній структурі населення України (17,9 %), тоді як за оцінками МОМ вона є дещо вищою і досягає 21,6 %. Більш помітні відмінності спостерігаються щодо осіб віком 60 років і старше. Якщо серед населення України їхня частка до початку повномасштабної війни становила 24,8 %, то серед ВПО вона зросла до 28,7 % за адміністративними даними та 25,3 % за результатами опитування МОМ. Враховуючи різний характер формування інформаційної бази, зазначені відмінності не можна розглядати як суперечність між джерелами. Вони, найімовірніше, відображають особливості охоплення досліджуваної сукупності та специфіку адміністративного обліку й вибірових соціологічних спостережень.

З демографічної точки зору отримані результати свідчать про формування серед ВПО вікової структури, яка поєднує значну частку економічно активного населення з високою питомою вагою соціально вразливих категорій – дітей та осіб похилого віку. Це означає, що потреби ВПО не можуть розглядатися виключно через призму забезпечення житлом або працевлаштування. Не менш важливими є питання розвитку освітньої інфраструктури, медичного обслуговування, довготривалого догляду, соціальної підтримки сімей із дітьми та адаптації людей старшого віку. Саме така демографічна структура значною мірою визначає характер навантаження на системи соціального захисту й охорони здоров'я та має враховуватися під час формування державної політики щодо інтеграції ВПО і повоєнного демографічного відновлення України.

Соціально-демографічний профіль ВПО характеризується не лише особливостями статеві-вікової структури, але й високою концентрацією соціально вразливих категорій населення. Це значною мірою визначає потребу у державній підтримці, обсяги соціальних видатків та навантаження на системи охорони здоров'я, освіти й соціального захисту. Комплексна оцінка зазначених характеристик можлива завдяки поєднанню адміністративних даних Міністерства соціальної політики України та результатів вибіркового дослідження Міжнародної організації з міграції, які відображають різні аспекти соціальної вразливості ВПО.

За даними Міністерства соціальної політики України, станом на березень 2026 року серед зареєстрованих ВПО налічувалося 727,9 тис. дітей віком до 18 років, 1,16 млн пенсіонерів, 103,4 тис. осіб з інвалідністю та 7,2 тис. дітей з інвалідністю (0,2 %). Крім того, на обліку перебували 812 дітей-сиріт, 1,3 тис. дітей, позбавлених батьківського піклування, та понад 5,1 тис. багатодітних сімей. Загалом це свідчить про значну концентрацію серед ВПО категорій населення, які потребують довготривалої соціальної підтримки та спеціалізованих державних послуг.

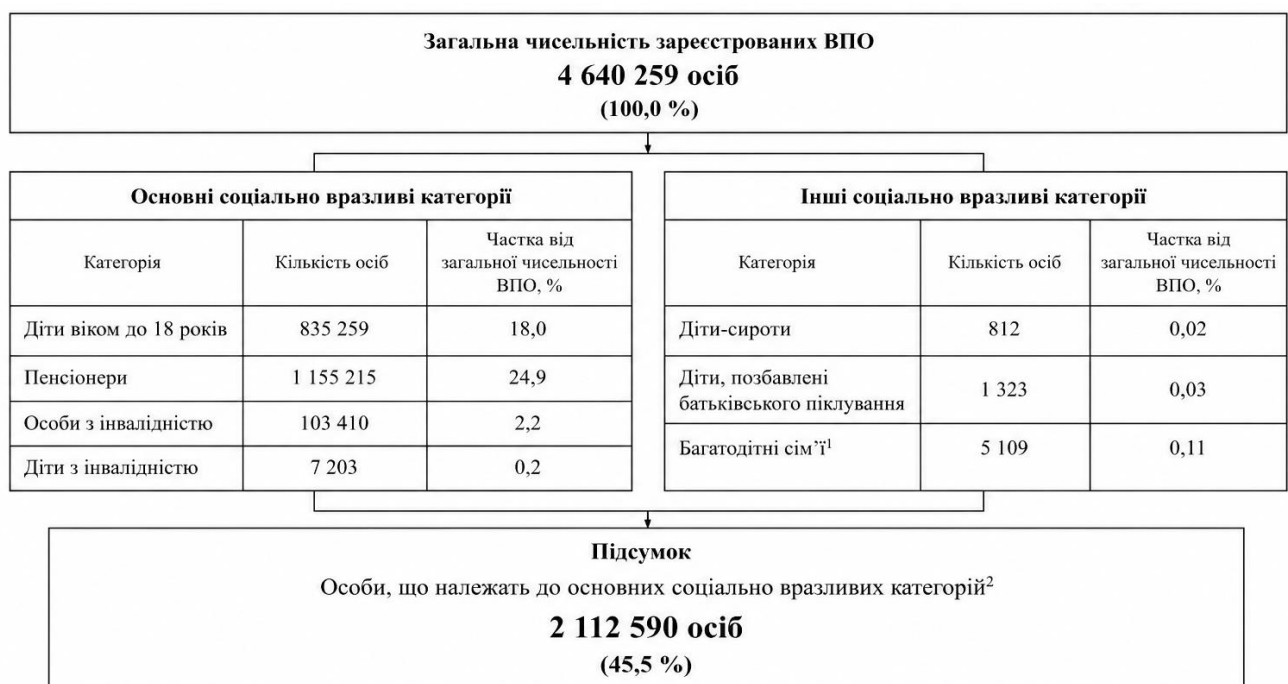

Рис. 2. Соціальний профіль зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб в Україні (станом на березень 2026 року)

Примітки: 1. Показник багатодітних сімей наведено у кількості сімей; його частка у відсотках розрахована як відношення кількості багатодітних сімей до загальної чисельності зареєстрованих ВПО і має довідковий характер через відмінність одиниці спостереження. 2. До основних соціально вразливих категорій віднесено дітей віком до 18 років, пенсіонерів, осіб з інвалідністю та дітей з інвалідністю. Сумарний показник (45,5 %) не відображає частку унікальних осіб, оскільки одна й та сама особа може одночасно належати до кількох категорій (наприклад, дитина з інвалідністю враховується як серед дітей, так і серед осіб з інвалідністю).

Джерело: побудовано авторами за даними Міністерства соціальної політики України. Дашиборд внутрішньо переміщених осіб. Інформація станом на березень 2026 року.

Разом із тим адміністративна статистика не дозволяє оцінити поєднання різних факторів соціальної вразливості на рівні домогосподарств. Цю інформацію забезпечують результати Раунду 22 опитування МОМ. За його даними, понад половина ВПО (56 %) проживає у домогосподарствах, де є принаймні одна особа з хронічним захворюванням, 51 % – у домогосподарствах, де проживають особи віком 60 років і старше, а 37 % – у домогосподарствах, у складі яких є особа з інвалідністю.

Крім того, 42 % ВПО проживають у домогосподарствах з дітьми, у тому числі 35 % – з дітьми віком 6–17 років, 12 % – з дітьми віком 1–5 років і 2 % – з немовлятами.

Отримані результати свідчать, що соціальна вразливість ВПО формується не лише індивідуальними характеристиками окремих осіб, а й структурою домогосподарств, у яких одночасно можуть поєднуватися декілька факторів ризику. Наявність у складі одного домогосподарства осіб похилого віку, людей з інвалідністю, дітей або осіб із хронічними захворюваннями істотно підвищує потребу в комплексних соціальних, медичних та реабілітаційних послугах, а також знижує можливості економічної адаптації таких сімей.

Зазначені особливості соціальної вразливості ВПО необхідно враховувати під час реалізації Стратегії державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2030 року, схваленої Кабінетом Міністрів України у 2026 році. Стратегія передбачає перехід від переважно кризового реагування до комплексної та довгострокової державної політики, спрямованої на підтримку людини на всіх етапах внутрішнього переміщення – від евакуації до інтеграції у приймаючі громади або добровільного повернення. Серед її ключових пріоритетів визначено розвиток персоналізованих маршрутів підтримки ВПО, посилення спроможності приймаючих громад, розширення можливостей забезпечення житлом, працевлаштування та економічної самостійності, а також удосконалення системи державного управління у сфері внутрішнього переміщення [7].

Результати проведеного дослідження свідчать, що ефективність реалізації цих пріоритетів значною мірою залежатиме від урахування сучасного соціально-демографічного профілю ВПО. Висока концентрація дітей, осіб старших вікових груп, людей з інвалідністю та інших соціально вразливих категорій населення зумовлює необхідність розвитку адресних механізмів підтримки, орієнтованих на різні групи ВПО та їхні домогосподарства. Поряд із вирішенням житлових питань особливої уваги потребують розвиток системи довготривалого догляду, медичних і реабілітаційних послуг, підтримка сімей з дітьми, створення умов для зайнятості населення працездатного віку та посилення соціальної інтеграції ВПО у приймаючих громадах.

Не менш важливим напрямом є вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення державної політики щодо внутрішнього переміщення. Проведене дослідження підтвердило, що адміністративні дані Міністерства соціальної політики України та результати вибіркового дослідження Міжнародної організації з міграції характеризують різні аспекти внутрішнього переміщення населення і тому повинні розглядатися як взаємодоповнювальні джерела інформації. Їх комплексне використання створює передумови для формування цілісної системи моніторингу соціально-демографічного профілю ВПО, оцінювання ефективності державних програм підтримки та прийняття обґрунтованих управлінських рішень відповідно до цілей Стратегії державної політики щодо внутрішнього переміщення до 2030 року [7].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Результати дослідження свідчать, що ВПО сформували в Україні окрему соціально-демографічну групу зі специфічними демографічними та соціальними характеристиками, які суттєво відрізняються від структури населення України до початку повномасштабної війни. Соціально-демографічний профіль ВПО характеризується переважанням жінок, високою часткою населення працездатного віку, значною концентрацією дітей, осіб старших вікових груп та інших соціально вразливих категорій населення. Сукупність цих особливостей визначає специфічні потреби ВПО і має враховуватися під час формування державної демографічної, соціальної та регіональної політики.

Дослідження підтвердило доцільність комплексного використання адміністративних даних Міністерства соціальної політики України та результатів вибіркового дослідження Міжнародної організації з міграції для аналізу соціально-демографічного профілю ВПО. Встановлено, що ці джерела характеризують різні аспекти внутрішнього переміщення населення, а тому не є взаємозамінними. Адміністративні дані забезпечують найбільш повну характеристику чисельності та соціально-демографічної структури зареєстрованих ВПО, тоді як результати опитувань МОМ дають змогу оцінити фактичні масштаби внутрішнього переміщення, особливості складу домогосподарств та рівень їх соціальної вразливості. Їх поєднання забезпечує більш повне та

об'єктивне уявлення про сучасний соціально-демографічний профіль внутрішньо переміщеного населення.

Отримані результати засвідчують, що внутрішнє переміщення дедалі більше набуває ознак довготривалого демографічного процесу, який істотно впливає на територіальний розподіл населення, людський потенціал регіонів та функціонування систем соціального захисту, охорони здоров'я й освіти. За цих умов врахування соціально-демографічних особливостей ВПО має стати невід'ємною складовою інформаційно-аналітичного забезпечення державної демографічної політики, регіонального розвитку та планування повоєнного відновлення України.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з аналізом трансформації соціально-демографічного профілю ВПО у динаміці, оцінюванням рівня їх інтеграції у приймаючі громади, дослідженням повторної міграційної мобільності та повернення до місць попереднього проживання, а також вивченням впливу внутрішнього переміщення на демографічний розвиток регіонів України та повоєнне відновлення людського потенціалу країни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Єдина інформаційна база даних про внутрішньо переміщених осіб (дашборд статистичних даних, станом на середину 2026 року). Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.ioc.gov.ua/analytics/dashboard-vpo>.
2. Звіт про внутрішнє переміщення населення в Україні. Опитування загального населення. Міжнародна організація з міграції (МОМ). Раунд 22. Січень 2026 року. Київ : МОМ, 2026. 16 с. URL: <https://surl.li/jskkvv>.
3. Профілі областей. Раунд 21. Внутрішнє переміщення в Україні. Міжнародна організація з міграції (МОМ). Жовтень 2025 року. Київ: МОМ, 2025. 31 с. <https://surl.li/okjqir>.
4. Наливайко Л. Р., Орешкова А. Ф. Внутрішньо переміщені особи: визначення поняття. Право і суспільство. 2018. № 1. С. 34–39. URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3d911f20-9ab5-4375-82f7-70cb0314cbe3/content>
5. Бірюкова М., Рущенко І., Ляшенко Н., Григор'єва С. Біженці і внутрішньо переміщені особи російсько-української війни: соціальні характеристики й практики. Грані. 2022. Т. 25, № 6. С. 143–156. DOI: <https://doi.org/10.15421/172282>.
6. Грабар Е., Антонюк В. Внутрішньо переміщені особи в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи державної підтримки. Національні інтереси України. №3 (3). 2024. С.287-295. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2024-3\(3\)-287-295](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2024-3(3)-287-295).
7. Проект Стратегії державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2030 року, а також Операційний план заходів з її реалізації на 2026–2028 роки. Мінсоцполітики. URL: <https://surl.li/dyvgig/>.

REFERENCES

1. International Organization for Migration (IOM). (2026). *Ukraine Internal Displacement Report. General Population Survey. Round 22. January 2026*. Kyiv: IOM. Retrieved from <https://dtm.iom.int/reports/ukraina-zvit-pro-vnutrishne-peremishchennya-naselennya-v-ukraini-opituvannya-zagalnogo/>
2. International Organization for Migration (IOM). (2025). *Regional Profiles. Internal Displacement in Ukraine. Round 21. October 2025*. Kyiv: IOM. Retrieved from <https://surl.li/okjqir>
3. Nalyvaiko, L. R., & Orieshkova, A. F. (2018). Vnutrishno peremishcheni osoby: vyznachennia poniattia [Internally displaced persons: Definition of the concept]. *Pravo i suspilstvo (Law and Society)*, 1, 34–39. Retrieved from <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3d911f20-9ab5-4375-82f7-70cb0314cbe3/content>
4. Biriukova, M., Rushchenko, I., Liashenko, N., & Hryhorieva, S. (2022). Bizhentsi i vnutrishno peremishcheni osoby rosiisko-ukrainskoi viiny: sotsialni kharakterystyky y praktyky [Refugees and internally displaced persons of the Russian-Ukrainian war: Social characteristics and practices]. *Hrani (Grani)*, 25(6), 143–156. <https://doi.org/10.15421/172282>
5. Hrabar, E., & Antoniuk, V. (2024). Vnutrishno peremishcheni osoby v Ukraini: suchasnyi stan, problemy ta perspektyvy derzhavnoi pidtrymky [Internally displaced persons in Ukraine: Current state, challenges and prospects for state support]. *Natsionalni interesy Ukrainy (National Interests of Ukraine)*, 3(3), 287–295. [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2024-3\(3\)-287-295](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2024-3(3)-287-295)
6. Ministry of Social Policy of Ukraine. (2026). *Unified Information Database on Internally Displaced Persons (Statistical Dashboard)*. Retrieved from <https://www.ioc.gov.ua/analytics/dashboard-vpo>.
7. Cabinet of Ministers of Ukraine (2026). *Draft Strategy of State Policy on Internal Displacement for the Period Until 2030, as well as the Operational Plan of Measures for its Implementation for 2026–2028*. Ministry of Social Policy. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/598-2026-%D1%80#Text>

Статтю отримано: 24 березня 2026 р.

Рекомендовано до друку: 29 квітня 2026 р.

Опубліковано: 15 червня 2026 року